

Ljubljanski palčki.

Dandanes, ko smo tako strašno vsevedni in imamo elektriko, letala in brzostrelne topove, seveda malokdo še verjame, da žive na svetu palčki; in niti ne kaže siliti koga, naj verjame, če neče ali ne more. Palčki zaradi tega vendarle živijo, in celo v Ljubljani, sredi mesta.

Na severni strmini pod Ljubljanskim gradom raste do poti Za ograjami gosto grmovje. Tja je mestni vrtnar zaprl vse steze, da ne more nihče stikati po gošči. To je prav, zakaj pod nekim grmom v tisti gošči je vhod v kraljestvo palčkov, in gorje mestu, če bi pohlepen človek skušal vdreti k njim. Grad bi se podsul in pokopal pod seboj pol mesta, iz razvalin pa bi planil ljubljanski zmaj ter porušil in podušil vse, kar bi še celega in živega ostalo. Tuji ljudje bi se potem sprehajali po zaraslih grobljah in govorili: »Tu je stalo nekdanj slavno ljubljansko mesto, ki mu ni bilo enakega na svetu!«

Tako pa žive meščani k sreči brez strahu v svojih novih in starih hišah, zakaj palčkov ne moti nihče. Po mestnem trgu ropoče in zvonijo tramvaji, lžanci vpijejo, ko ponujajo drva, in ženske se kregajo; štirideset, petdeset metrov odtod strani, v grajskem hribu, vlada pa tihota, ki je posvetni šum nikoli ne zmoti. Velike, v več nadstropij zgrajene dvorane so tam. V njih žive in gospodarijo palčki ter čuvajo svoje zaklade. Neverjetno bogastvo je nakopičeno v hribu, in niti palčki sami ne vedo, odkod in kako se je nabralo. V dvoranah so kupi najčistejših diamantov, smaragdov, rubinov in drugega zlahtnega kamenja, a police ob stenah so do stropa natrpane s šibami suhega zlata in srebra. Navaden človek bi ponorel, če bi zagledal te zaklade; palčkov pa ne vznemirjajo nič. Brez šuma in vika hodijo med njimi, jih prekladajo, brišejo in preštevajo, ter skrbе, da jih ohranijo mestu, kateremu so namenjeni.

V starih mestnih bukvah, ki se tačas s trgovinskimi registri in raznimi dragocenimi listinami praše nekje pod streho Kresije, je zapisano o teh zakladih dolgo prerokovanje, ki se bo tudi do pičice izpolnilo. Zdaj, ko mestni arhiv nekaj urejujejo, bodo morda še te pozabljene knjige rešili stoletnega prahu; potem bo vsak, kdor bo hotel, lahko sam čital, kakšna sreča čaka ljubljansko mesto.

V teh starih bukvah stoji, da bodo nekdanj palčki sami prinesli svoje zaklade na dan in jih izročili županu, ki jih bo modro porabil v čast mesta in blagor meščanov.

Župan bo najprej poplačal vse dolgove občine. Teh dolgov bo sicer precej, ali od tolikega kupa bogastva se to ne bo dosti poznalo. Ljudem bo pa že namah zelo pomagano. Denar bo prišel mednje, delo se bo začelo, trgovina in obrt bosta oživel.

A to bo šele začetek. Drugo, kar bo storil, bo še več vredno. Peljal se bo v Trbovlje in vprašal: Koliko stanejo vsi rudniki? Ko se bo pogodil za ceno, bo možko odštel kupnino in dejal: Tako, zdaj smo bot! Z Bogom, tujci, in nesreča z vami! — In rudarjem bo oznanil, da je zdaj ljubljansko mesto gospodar vseh rogov in da bodo odslej v polnih šihtih za pošteno plačo kopali premog.

V Trbovljah bo prenehalo stradanje in trpljenje, rudarji bodo sedeli pri velikih hlebcih belega kruha in polnih loncih mesa, in od hribov bo odmevala vesela trboveljska pesem. Ljubljanska mestna občina bo pa zgradila v Trbovljah velikansko kurilnico, pokurila v nji ves nakopani

premog ter napeljala gorkoto po ceveh pod zemljo na Ljubljansko polje in Barje.

Podnebje se bo potem spremenilo. Okoli Ljubljane bo toplo kakor v južnih krajih. Po Šmarni gori bodo rasle pomaranče, okrog Iga fige, Sava bo tekla med palmovimi gaji in ribiči bodo morali paziti, da se ne bodo v reki krokodili zaredili. Na Barju bodo pridelovali banane, riž, poper in cimet, pa tudi po hribih naokrog bo še raslo in uspevalo marsikaj, kar sedaj niti ne vzkali. V Polhovem Gradcu bodo imeli najbolj debel žlahten kostanj na svetu, Turjak bo ves v zelenem latorju, Krim bo poln cipres in ceder, a na Golovcu, Rožniku in po hribih onstran Save bodo imeli Ljubljanici svoje sloveče gorice. Najboljša trta bo rasla na Golovcu; sam Tokajec bo proti golovski kapljici pusta kislica. In Ljubljaneci se bodo pridno vabili v gorice.

Seveda bo vse to veliko stalo, ali denarja bo še zmerom dovolj. Mesto bo lahko brez skrbi izpolnilo sleherni željo svojih meščanov. Recimo bodo Ljubljanici dejali: zoprno je, da nas poleti močijo plohe in pali sonce, — koj se bodo mestni žolnirji zgenili. Postavili bodo na frančiškanskem trgu tisoč metrov visoko marelo, da bo v dežju in pripeki mesto z gradom in vsemi nebotičniki vred pod varno streho. Po dobrih izkušnjah s prvo bodo postavili meščanom take marele še v Šiški, na Viču, v Mostah, Trnovem in v Kurji vasi. Pogled na Ljubljano pod orjaškimi, rdečimi maelami bo nekaj posebno veličastnega, s čimer se ne bo moglo ponašati nobeno drugo mesto na svetu. Seveda bodo te marele na elektriko odpirali in zapirali.

Mesto samo se bo precej spremenilo. Občina bo odkupila meščanom vse stare, grde podrtije in jim pozidala namesto njihov visoke, marmornate nebotičnike. Tlak ulic, cest in trgov bo iz dragocenega mozaika, za služnim mestnim očetom bo pa občina postavljala pozlačene spomenike. Vredni jih bodo, zakaj gospodarili bodo z mestnim premoženjem tako pošteno, da bodo pred svetom lahko za sleherni groš odgovor dajali. Tudi pravični bodo, kakor se velikim možem spodobi. Če bodo jemali v službo cestnega pometarja, ne bodo izpraševali, kdo je njegov oče; stric ali boter. Tistega bodo nastavili, ki bo znal res najboljše pometati.

Zato bo v Ljubljani tak red, kakor nikjer drugje na svetu. Mesto bo imelo vzorne šole, bolnišnice in zavetišča, in nikjer ne bo stiske za prostor. Tudi drugih dobrot in ugodnosti bodo imeli Ljubljaneci na pretek, zakaj ko bo najpotrebnejše storjeno, bo občina bogato poskrbela še za lepoto in veselje.

Slikarji in kiparji bodo imeli polno naročil za krašenje mesta. Pri tem se jim bo dobro godilo, kakor se ni umetnikom v zgodovinskih mestih. Tudi pesniki, če bodo znali le brati in pisati, bodo dobivali vsi od mesta visoke plače.

Ljubljancem se bo rodil umetnik, ki bo znal postavljati posebno lepe mostove. In da bo lahko vse postavil, kolikor si jih bo izmislil, bodo mestni očetje sklenili, naj se v Trnovem med Gradaščico in Ljubljano izpremeni ulice v kanale. Ta del mesta bo potem prekosil vse, kar bo dosihdob lepega na svetu. Benetke se bodo pozabljenе sesule in mohje, zakaj kdo bo še hodil gledat trhlo starino, ko bo v Ljubljani nove žive krasote na pretek!

V Trnovem bodo stale ob vodi palače iz pisanega žlahtnega marmorja, druga krasnejša od druge, rože se bodo sklanjale z obrežjem preko vode se bodo vzpenjali mostovi, tu iz brušenega kamenja, vseh vrst, tam zlati, srebrni, stekleni ali porcelanasti, in nihče ne bo mogel presoditi,

kateri je lepši. A med to bajno razsvetljeno krasoto vseh krasot se bodo Ljubljanci poletne noči z godbo in petjem v zlatih čolnih prepeljavali po srebrni vodi, svet bo pa imenoval Ljubljano mesto, kjer veselje nikoli ne spi.

In prav res, veselje ne bo v Ljubljani nikoli spalo. Mesto bo vzdrževalo dvanajst velikih godb. Šest jih bo godlo podnevi, šest ponoči, slavnosti, predstave in veselice s plesom bodo na vseh koncih in krajih. Nihče ne bo stokal, da se dolgočasi, še manj pa, da nima denarja, zakaj sleherni bo imel svoje delo in zaslužek. Nikomur ne bo treba s tremi ali štirimi plačanimi službami brezposelnim kruha odjedati.

Vse, kar bo mesto izdalo za lepoto in veselje, bo namreč dobro naložen denar, zakaj Ljubljana bo zaslovela po vesoljnem svetu. Kmalu ne bo nikjer več človeka, ki je ne bi hotel vsaj enkrat pred smrtjo videti. To bo Ljubljancem toliko neslo, da jih ne bo skrb za življenje. Bogateli bodo, da še sami ne bodo vedeli, kako. Ne davkov ne doklad jim ne bo treba plačevati in povrh bodo imeli vodo, planinski zrak, elektriko, plin in tramvaj zastoj, radio in telefon pa čisto poceni.

Niti užitnine in uvoznine ne bo občina več pobirala, in le zaradi preskrbe bo obdržala še dacarje v službi. Ti bodo na občinske stroške pogoščali in s cvetjem obdarovali vsakogar, ki bo prišel v mesto. Onim, ki bodo iz mesta odhajali, bodo pa izročali dragocene spominke, in avtomobilisti in letalci bodo dobivali od dacarjev bencina za popotju.

V tako bogatem mestu bodo poleg umetnosti cvetele tudi vse znanosti in učenosti, da se bo svet čudil in zgledoval. Profesorji ljubljanskega vseučilišča bodo s križanjem hrvaškega sirka z bloškim bobom vzgojili novo vrsto pšenice, ki bo rodila dvakrat na leto, imela tri pedi dolgo klasje in dajala najbolj trdo, za fiziološko debelo zrnje. Potem ne bo več lakote na svetu.

Poleg neštetihi koristnih in učenih stvari bodo iznašli tudi raketne čevlje, ki bodo sčasoma izpodrinili vsa druga prometna sredstva. Te raketne čevlje bodo ljubljanski čevljarji čudovito poceni izdelovali in po vsem svetu razpošiljali. Tovarne, ki bodo dosihdoh s ničvrednimi copatami reveže odirale, bodo propadle. Svet si bo oddehnil ter v raketnih čevljih veselo poskakoval.

Ali najlepše bodo imeli v Ljubljani otroci. Zanje bo občina najbolj skrbela, in nihče ne bo godrnjal, da jih je preveč, ali da niso pridni. Živeli bodo po svoje, ne da bi bili komu v nadlego, zakaj Ljubljana bo imela velikanske vrtove, prave čudeže lepote, a v njih igrišča, ki bodo pravi otroški raji. Tam bodo veliki kupi najlepšega peska za prekopavanje, kamenja za skladanje in zidanje, imenitne luže za brazdanje, rogovilasto drevje za plezanje, trate za prekopicovanje, skakalnice, gugalnice, vrtiljaki, drče, plavališča in drsališča, hišice in vrtički nalašč za otroke, a okrog in okrog igrišča bo tekla čez mostičke in skozi umefne predore železnica. Otroci se bodo z njo vozili, kolikor bodo hoteli. Pri gospodični na igrišču si bo tudi vsak otrok lahko izposodil katerokoli igračo. Žoge, obroči, vrvi, vedra, lopate, samokolnice, vozički, čolnički, kolesa in dilce, vse bo na razpolago. Kdor bo posebno pridnen, se bo smel celo igrati z mladimi psi, koštruni, žrebički in telički.

Če se bo pa kateri otrok na igrišču kaj pregrešil, ga bodo zato kar otroci sami sodili in po pameti nabili. Gospodična bo le pazila, da ga ne bodo prehudo. In matere ne bo nikoli skrbelo, kje so otroci in kaj počno. Če jih bodo hotele imeti, bodo kar telefonirale, in gospodična jim jih bo poslala umite in čedne domov.

Vsi športni bodo za otroke čisto zastoj in tudi zimskega veselja bodo imeli na pretek. Ljudje bodo takrat lahko delali led poleti in pozimi in ohranili po planinah blizu Ljubljane zmerom dovolj snega. Torej ne bo nihče stradal ne kepanja, ne sankanja, ne drsanja, ne smučkanja.

Igrali in veselili se bodo pa otroci tistih dob brez skrbi, zakaj nalog ne bodo imeli doma nič, in v šoli tudi nič križev in težav. Učitelji jim bodo znali vse tako lepo in zanimivo dopovedati, da jim bo šlo lahko v glavo. Same dobre rede bodo dobivali, in vse pošteno zaslužene. Le v višjih razredih bo en predmet, ki bo delal otrokom preglavice. Ta predmet se bo imenoval: KRIZA. — Dijaki kar ne bodo mogli razumeti, kaj je to, in kako je bilo mogoče, da so bili kdaj očetje brezposelni, če je bilo na svetu toliko dela nestorjenega. — Pa bodo učitelji konec leta dejali: »Saj je človek tudi lahko učen, srečen in pošten, če nič ne ve o krizi!« — In usmiljeno bodo dijakom še v tem predmetu dali dober red, da ne bodo spričevala skažena. Srečni časi!

Seveda bi nemara vsak rad vedel, kdaj se v Ljubljani začne!

V mestnih bukvah je zapisano, da bodo dali palčki svoje zaklade takrat iz rok, ko bodo Ljubljanci sklenili, da si postavijo novo mestno hišo, mogočno, krasno in vredno stare slave ljubljanskega mesta, ter na ta sklep pri priči tako globoko posegli v svoje žepe, da bo nova misel šinila v vse glave, da bodo lahko začele graditi vse brezdelne roke ter bodo tudi slikarji veseli pripravljali svoje barve in kiparji zastavili dleta in zavihteli kladiva.

Morda sklenete in storite tako vi, ki ste danes sami palčki, zakaj rod, ki zdaj gospodari, za velike stvari še ne kaže prave volje in moči.

Vinko Bitenc:

Pomladna pesem.

Lahni vetriči od juga
so zapeli čez ravan
pesem svojo pomladansko,
zlatih, bajnolepih sanj.

In pobožali so cvetke:
»Sestrice, pomlad je tu!
Sonce vas z neba pozdravlja,
le pokonci, nič strahu!«

Provi, ki so se zdramili,
zvončki, prebivalci trat,
kar takoj so oznanili:
»Res je, bliža se pomlad!«

Vse cvetlice na poljani
je prebudil zvončkov klic,
dvignile so se veselo:
»Klanjamo se, ljubi stric!«

In gozdovi starodavni
pokramljali med seboj
in zapeli so radostno
tihi spev pomladni svoj.

A med leskovim grmičjem
se je čudil črni kos:
»Pomlad tu? Za vse je praznik,
siromaček jaz — sem bos!«

Ivan Albrecht:

Pastirji si nagajajo.

Bibica Mojčica
pasla ovce,
bice¹ izgubila,
kam pojde po nje?

Šla bi na Hure,²
je Drava pred njo,
šla za Celovec,
če bi zmaja ne biló.

Bibica Mojca Taka pastirska
v gori zaspi, pesem je ta,
gorni mož³ ovce komur po godu ni
k njej napodi. naj jo kar ná!⁴

¹ Bica = ovčka, jagnje. ² Hure (= gore) = visoka planota ob Dravi. ³ Gorni mož = gozdni (divji) mož. ⁴ Ná = pusti.